

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 1. Varia nomina Horarum Canoniarum explicantur. Cur divina mysteria symbolis, & allegoriis occultarint antiqui.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

otiosos nuncupari patientur tot Ecclesiæ proce-
res, tot Præsules, & Antistites tot primæ notæ
Theologi, tot sanctitate insignes viri, tot illu-
stres Dominici agri cultores, qui in Deo dicatis
cœnobiis non sine proximi ædificatione, &
animarum fructu vixerunt, & vivunt: non tot
presbyteri, & Ecclesiarum Cathedralium Can-
onici, & scientia, & natalibus illustrissimi,
non ipse summus Pontifex Ecclesiæ Catholice
caput, non Cardinales, non Reges, & Princi-
pes, qui omnes summo studio hunc morem sta-
tis horis publicè psallendi ab ipsius Ecclesiæ in-
conulabilis ad hanc nostram senescentem ætatem
coluerunt, laudarunt, frequentarunt, semperque
laudabunt, & frequentabunt, donec Antichri-
sti tyrannis omnem Dei cultum à fidelibus tollat.
Sectarios tanta intemperie Ecclesiasticum can-
tum irridere non miror: solemne illis est omnem
pietatis speciem, omnem religionis majestatem
evertere. At inter Catholicos, inter eos, qui se
Theologos nuncupant, homines reperiri, qui
antiquissimos Ecclesiæ ritus, qui sanctissimam
psallendi disciplinam, si non omnino tollere,
at saltem dignitatem ejus minuere, præstantiam
obfuscare conentur; profectò non crederem, ni
typis evulgatæ scriptiones id evidenter ostende-
rent. Psalmodiam igitur nihil æstiment fideles,
quæ maximas Dei laudes continet, nostræ Re-
ligionis arcana commemorat, contemplationem
nutrit, gignit amorem, perfectam orandi for-
mam exercet, demones fugat, lætificat Ange-
los, delicias spirituales subministrat, & quandam
in terris cœlestis gloriæ fidelitatem repræsentat.
Væ retroactis seculis, istos Theologos non tulerunt,
ut admonerent Ecclesiam, ne tot canti-
bus, & prolixis precibus fatigaretur. Sed par-
co verbis. Lætant, quia malè agunt, adver-
sarii. Nolo ego cum larvis, aut instar illius
Cyclopi apud Homerum cum nemine lu-
ctari. Porro de ortu, & excellentia sacrosan-
ctæ Psalmodiæ jam diximus: nunc dicendum,
quæ causæ à sanctis Patribus assignentur, ob
quas certæ horæ ad psallendum Deo fuerint
institutæ.

CAPUT II.

Quibus de causis certæ quædam horæ ad
psallendas Deo laudes fuerint
institutæ.

§. 1.

*Varia nomina horarum Canonicarum expli-
cantur. Cur divina mysteria symbolis, &
allegoriis occultarint Antiqui.*

Certos hymnos, certamque rationem
publicè laudandi Deum primi Patres
Ecclesiæ divinum officium nuncuparunt.
Vocant enim officium Latini idiomatis Professo-
res id, quod quisque debet efficere, habita ra-
tione locorum, temporum, & personarum. Inde
titulum de Officiis acceperunt libri tres Ciceroni-
s, totidemque Ambrosii Præsulis Mediola-
nensis. Est etiam officium apud Suetonium^a ho-
nor, vel obsequium: Assidentem, inquit, con-
jurati specie officii circumsteterunt. Dicitur au-
tem officium una immutata litera ob decorem
sermonis, quasi efficium ab efficiendo, ut no-
tat Ambrosius^b. Quia verò in divinis laudibus
id omne continetur, quod nobis faciendum est
erga Deum, easque statim horis persolventes de-
bitum servitutis obsequium supremæ Majestati
impendimus, ideò sub hac duplici acceptione
Dei laudibus officii nomen imposuerunt Anti-
qui. Alii horarias preces cursum divinum voca-
runt, vel à cursu solis desumpto vocabulo; vel
quia legendo, & cantando percurruntur. San-
ctus Columbanus^c Regulæ suæ caput septimum
inscripsit de cursu: S. Bonifacius^d Epistola 17.
speciales horas, & cursum Ecclesiæ custodiant:
Gregorius Turonensis^e, exurgente Abbate cum
monachis ad celebrandum cursum: Fortunatus^f
Pictaviensis Episcopus in vita S. Germani,
S. Germanus iter agens semper nudo capite cur-
sum recitavit, etiam si nix, aut imber urgeret:
Idem in carminibus^g:

Pppp 2 Carmine

a Suet. in Casare. b Ambr. de off. lib. 1. cap. 8.
c Columban. reg. cap. 7. d Bonifac. epist. 17.
e Greg. Turon. l. 1. de glor. Martyrum c. 11. f For-
tunat. c. 79. vitæ S. Germani. g Idem lib. 2. ep. 10.

Carmine Davidica divina poemata pangens

Cursibus assiduis dulce revolvit opus.

A Græcis officium canon dicitur: Basilius *h* in regulis brevioribus; Si quis non occurrat adesse canoni psalmodiæ: Jo. Moschus in prato spiritali *i*, post canonem, quod Latinus vertit post officium: S. Antiochus *k* Psalmodia nostra canon appellatur: sicut agricola nisi suum canonem plenum, & bonum reddiderit, in carcerem conjicitur, donec integrum persolvat debitum; ita continget monacho, si per oscitantiam sibi præscriptum canonem transierit. Dicitur etiam synaxis passim apud Cassianum *l*, à verbo *συναγωγή* quod est colligere, seu congregare, quia ad psallendum colliguntur in unum, & congregantur Religiosi. Eodem sensu à S. Pachomio *m* in regula dicitur collecta: & in vitis Patrum narrat Rufinus pulsasse Diabolum aliquando nocturno tempore ad ostium cellulæ Macarii junioris, & dixisse; Surge Abba Macari, & eamus ad collectam, ubi fratres ad vigiliis congregantur: & infra; Nulla sine nobis collecta agitur, nullaque congregatio monachorum. In Concilio Agathensi *n* Missa nuncupatur his verbis, in conclusione matutarum, vel vespertinarum missarum post hymnos capitella de psalmis dicantur. Ab aliis Psalmodia, Agenda, & solemnitas dici solet. Sanctus autem Benedictus *o* dictus insigni prænomine vocat officium divinum opus Dei, opus nimirum, quod erga Deum devota mentis actione præstare debemus, opus illud, de quo scriptum est *p*, *Opus justi ad vitam*, & alibi: *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter q*. Et quia majores nostri tempus, & horas, quibus prædictum officium persolvendum est, Ecclesiasticis canonibus dimiserunt; ideo canonicas horas appellamus constitutis horis regulariter celebrandas. Quam institutionem non temere, non inconsulto sanctam secretiores causæ, symbolica rationes, ac solis sapientibus revelata mysteria consecraverunt.

2. Visibilibus enim imaginibus ad divinas intelligentias pro virum nostrarum modo ascendimus, teste Dionysio Areopagita *r*. Neque aliter fas erat infirmitati nostræ lucere di-

h Basil. reg. brev. 147. *i* Prat. sp. cap. 27. & 40.
k Antioch. homil. 105. *l* Cass. lib. 2. cap. 10. &
coll. 15. cap. 1. *m* lib. 2. de vitis PP. cap. 29.
n Concil. Agathen. cap. 30. *o* Bened. reg. cap. 43.
& 47. *p* Prov. 10: 16. *q* Hier. 48: 10.
r Dion. Areop. de Eccl. Hier. cap. 1. & de Cons. hier.
cap. 1.

vinum radium, nisi sacrorum varietate velamentum opertum, & his quæ nobis familiaria sunt vestitum, quia juxta Domini sententiam illicitum est projicere ante porcos mundam, & luciformem venustatem invisibilem margaritarum. Negabat Plato secretiora mysteria his communicari debere, qui animo purificati non essent, ne immunda multitudo eorum sanctitatem contraria, aut falsa interpretatione corrumpere. Hipparchus Pythagoricus, teste Clemente Alexandrino *s*, expulsus è schola fuit, quod magistri præcepta aperte scripsisset, eique tamquam mortuo columnam imposuerunt. Lyfidis hac de re elegantissimam epistolam ad ipsum Hipparchum refert Bessarion Cardinalis *t*, eamque commemorat Jamblicus *u*. Quot fabulæ, & allegoriæ ab Antiquis fuerunt inventæ, ut earum involuero sublimiorem philosophiam occultarent? Metrodorus Lampfacenus, de quo Diogenes in Anaxagora, & Tatianus oratione contra Græcos meminere, totum Homeri poema ad allegorias traxit, quem Proclus, & Eustathius sunt imitati. Strabo *x* autem libro primo Geographiæ adversus Eratosthenem id evincit: idemque prudentissimus Scriptor Plutarchus *y*, & Leo *z* Hebræus eroticus Doctor asseverant. Heraclides *a* quoque initio libri allegoriarum in Homerum; Si quis, ait, citra philosophicam contemplationem, & allegoricum sensum Homeri carmina accipiat, non alius utique fuerit Homerus, quam Salmoneus, & Tantalus, intemperantia linguæ, qui moribus est turpissimus, laborans. Legendus item de hac re Porphyrii libellus de antro Nympharum, quem Latinum fecit vir clarus & abstrusiori sapientia singulariter præditus Lucas Holsteinius. Ænigmatum sunt omnia referata, inquit Tyrius *b*, tam quæ Poætæ, quam quæ Philosophi enuntiant: Quod enim humanæ imbecillitatis captus manifestè percipere non potest, ejus est fabula modestior interpret. Heraclitus Ephesius, ut Laërtius *c* testatur, librum de natura ex industria obscurius scripsit, ne, si à vulgo passim legeretur, contemptibilis esset. Dominus JESUS, cum esset sapientia æterna, loquebatur in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis *d*, ne divina secreta passim

s Clem. Alex. l. 5. Strom. *t* Bess. adv. calumn. Plat. lib. 1. cap. 2. *u* Jamblic. de vita Pythag. lib. 1. c. 17.
x Strabo 1. Geogr. *y* Plut. lib. de aud. Poet. 2. Leo dialog. 2. de amore. *a* Heraclid. lib. Allegor. in Homerum. *b* Max. Tyr. ser. 29. *c* Laert. de vitia Philos. lib. 9. *d* Matth. 13.

sim omnibus paterent, & facile intellecta vilescerent. Scribit Ignatius *e* ad Trallianos se abstrusiora illis non scribere, metuo enim, ait, ne vim mysteriorum minimè capientes strangulemini. Sacra mysteria, inquit Gregorius Nazianzenus *f*, apud abjectos non sunt explicanda: idem enim est, ac si quis imbecillæ auri tonitruum sonum, & solem infirmis oculis, & lacte adhuc utentibus solidum cibum committat. Rabbi Moyses Ægyptius *g* in libro, quem Directorem perplexorum inscripsit, sive de dubiis perplexis veteris testamenti, docet sapientes prohibuisse, ne quis arcana legis patefaceret. Nicetas *h* in fine commentarii ad orationem 40. Nazianzeni; Fidei, inquit, mysteria, quæ magis recondita sunt apud profanos homines, testæ & occulta habebis, atque inviolata custodies non aliter atque ea, quæ impressa sigillo servantur. Ipsi Reges majestatem imminui, & vulgari olim putabant, ut verbis utar Latini Pacati *i*, nisi eos intra repositum palatiniæ ædis inclusos, tamquam aliquod Vestale secretum, veneratio occulta consuluisse: nisi intra domesticam umbram jacentes solitudo provisa, & silentia latè conciliata vallassent. Soler nimirum ignorantia addere rebus auctoritatem, eaque est humane mentis imprudentia, ut quæ palam exposita sunt minoris faciat, quæ abstrusa vehementer admiretur. Hinc Phalaris *k* Agrigentinarum Tyrannus ad Ariphæum scribens, Opera tua, ait, & his quæ misimus, & longè majoribus præmiis digna sunt, mea autem perferutari noli; nihil enim in his potius, quam silentium ducimus. Synesius *l* ex Philosopho Platónico Episcopus Catholicus vetustissimum institutum esse arbitrat sub vilioris argumenti specie, quæ sunt in philosophia magna atque præstantia, dissimulare, ut nequequæ difficulte inventa sunt ex hominum memoria excidant, neque in profanum vulgus edita depraventur. Fabulis autem veritatem occultare, inquit Salustius *m* Philosophus, insipientes prohibet, ne contemnant: studiosos ut philosophentur compellit. Narrat Julius Firmicus *n*, quod, cum Orpheus sacrorum ceremonias aperiret, nihil aliud ab his, quos initiabatur in primo vestibulo, nisi jusjurandi necessitatem,

& cum terribili quadam auctoritate religionis exegit, ne profanis auribus religionis secreta proderentur: patiuntur enim hæc omnia jacturam, cum perditis, & desperatis animis ingeruntur. Idem Ægyptii in ingressu templorum, teste Synesio *o*, Sphinges collocarunt, ut admonerent mystica dogmata à profana multitudine inviolata custodire debere. Nam nec lippiens oculis, ait Isidorus Pelusiota *p*, in solis orbem aciem defigere potest, & si eam defigat, frustra id agit: nec sordida mens sanctarum rerum quicquam utiliter perferutari potest. Ozias Rex, cum sacris rebus profanas manus injicere præsumpisset, lepra percussus extra templum ejectus est. Gentiles quoque sacris arcere solebant profanos, ut Poëtæ passim ostendunt. Virgilius enim sic canit *q*:

— — — Procul, ô procul este profani,
Conclamat vates, totoque abstistite loco.

Et Silius Italicus *r*:

Parcite Polluti contingere vincula palmis,
Et procul hinc, monito, procul hinc quæcumque profane.

Titus quoque Calphurnius *s*:

— — — Ite procul, sacer est locus, ite profani.

Ovidius item in Fastis *t*,

Innocui veniant, procul hinc, procul impius esto.

Et Stadius Papinius in Sylvis *u*;

— — — Procul hinc, procul ite nocentes.

Quod etiam pertinet illa Miorum *v*;

Sordere vis divina? vulgo sac palam.

3. Τὰ μυστήρια ἀπὸ τῶν ἄβυσσων, quod est claudere, vel cælare, dicta sunt, quod nequaquam revelari debeant his, qui sacris non sunt initiati. Omnibus autem mysteriis silentii fidem olim adhibitam Tertullianus *x* in Apologetico, & initio libri contra Valentinum demonstrat. Aristides *y* in eleusinio eos arguit, qui indignè mysteria evulgant. Apuleius in Milesis; Sacris pluribus initiatus nostri, ait, sanctam silentii fidem. Mysteriura, inquit Chrysostomus *z*, est quod nemo novit, quod est admirabile, quod est absconditum. Ambrosii *a* sententia est, ineffabilibus mysteriis nullam rem magis quadrare, quam silentium. Cui adstipulatur Basilius *b*, sic scribens.

Pppp 3

o Synes. de regno. *q* Pierius lib. 6. Hieroglyph. cap. 12. *p* Isid. Pel. lib. 6. ep. 304. *r* 2 Paralipom. 26. *s* Virgil. 6. Æneid. *t* Sil. Ital. lib. 17. *u* Calphurn. eclog. 2. *v* Ovid. 1. Fast. *x* Star. lib. 3. Sylv. *y* Tertull. apol. cap. 7. *z* Aristid. in eleus. Apul. l. 3. *a* Chryst. ad Coloss. or. 5. *b* Ambros. lib. 6. de Sacramentis. *b* Basili. de Spir. sancto cap. 27.

e Ignat. epist. 5. f Nazianz. or. 44. *g* R. Moser l. 3. c. 1. *h* Nicet. ad or. 40. Naz. n. 51. *i* Lat. Pac. Drepanus in Paneg. Theodosii. *k* Phalaris ep. 16. *l* Synesius pref. libri de insomniis. *m* Sal. l. de Diis. *n* mund. 6. 3. *o* Jul. Mat. Firmicus pref. l. 7. Mathef.

scribens. Qui in primordiis Ecclesiae certos ritus praescripserunt Apostoli, & Patres, in occulto, silentioque suam mysteriis servaverunt dignitatem. Sanctus quoque Joannes Abbas Raythu^c docet, Climacum^d obscure narraffe contemplationem, quia noluit omnibus mysteria revelare. Qui vero ab ethnicis admittebantur ad sacra, mystae, ac mystici dicebantur: unde est illud apud Clementem Alexandrinum^e, & Julium Maternum Firmicum^f; Jejunavi, potum confectum bibi, de cista accepi, factus sum mysticus. Nos autem ut mystae evadamus, JESUM prius invocemus, qui est vera lux, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, & sic pergamus ad contuendas pro viribus sacrarum precum intelligentias, pro ut illas à Patribus accepimus; & quas illi nobis vel per signa, vel per intelligentiae sacratio- ris arcana tradiderunt, in quantum possumus, speculemur. Levemus velum, faciem Moysi revelemus, & ingressi sanctuarium videamus spiritum vitae, qui est in rotis. Veniant qui altiori mysteriorum commercio digni sunt, & solutis terrenorum affectuum calcamentis accedant ad videndum, & audiendum Deum: meminerintque scriptum^g, Secretum meum mihi: & *h*, In corde meo abscondi eloquia tua: itemque *i*, Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed quo ausu occulta revelare potero ingenio pauper, affectu iners; nisi tu, JESU bone, qui potes omnia, emittas manum tuam de excelsu habitaculo tuo, & introducas me in domum tuam, in locam tabernaculi admirabilis? De- decet enim, ut Arnoldus Abbas^k scribit, corruptum in corrupta contrectare, & purificato- riis muneribus manum apponere impuram. Tu ergo, qui potes facere mundum de immundo conceptum semine, purifica me potenti illapsu gratiae tuae, & clarifica me claritate interni lu- minis, ut supernae tuae lucis splendore perfusus incerta, & occulta sapientiae tuae percipere va- leam, sacrarumque preceationum mysteria ex- plicare. Graecorum quidem scriptores, ait Epiphanius^l, ubi fabulosum aliquod scri- ptum aggrediuntur, Musam aliquam invocant, non Deum. Nos autem invocamus sanctum uni- versorum Dominum, ut adjuvet paupertatem

^c Jo. Rayt. ad. gr. 27. ^d Climaci. ^e Cl. Alex. in Protrepico. ^f Jul. Mat. de errorib. profan. re- ligionum. ^g Isaiæ 24: 16. ^h Psal. 118. ⁱ 1 ad Cor. 2: 6. ^k Arnold. de 7. verbis cap. 3. ^l Epi- phanius initio Panaris.

nostram, & inspiret Spiritum sanctum suum; ut nihil adscititium in promissum scriptum com- portemus; atque hoc ipsum petentes nostrae insufficientiae nobis concilii, juxta fidei mensu- ram, ac proportionem ipsum nobis largiti ob- secramus.

METRUM III.

Mystica sacrarum penetrantia pandere verum,
Atque adytum referare poli, per jussa superno
Lumine mens gestit. Procul hinc gens vana recedat.
Quae residem, tetraque animum caligine mersum
Tollere nescit humo, scelorum devincta catenis.
Si nihil ad vestros caeli mysteria mores,
Sanctaeque religio, praesaeque, & Numina spectant;
Pareite pollutis haec scripta evolvere dextris,
Pareite vulgus iners, dira plebi conscia culpa,
Cui fixum stas corde nefas, quam vulnere fædo
In Bacchi, Venerisque luem malus impulit error.
Non hic obscuris rerum primordia pando
Naturae claustris: non hic digesta per annum
Tempora, non Thebas, non altis sidera colis
Concino diversos hominum variantia casus;
Non sreta fatidica primum sulcata carina,
Non stygii raptoris equos, non pocula Circes,
Non clarum Aecidem, formidatunque noverca
Amphitryanidem, miseraeque incendia Troia.
Non rejero hic varias subeunria corpora formas,
Non sylvas, viridesque plagas, Veneresque, jocosque.
Hæc, pereant, quicunque colunt. Mihi splendida ab alta
Lux aitet, & divo jam cor perfunditur astu.
Ecce Deus, Deus ecce venit, procul este profani:
Este procul, nocuos procul hinc averte vultus.
At vos sancta anima, solida pietatis alumna,
Quas amor, & summi perfringit Numinis horror,
Vos precor hic paucas perituræ temporis horas
Conterere, & mecum veterem vestigia Patrum
Certa sequi. Dignas, Deus est, cui pangere laudes
Legibus hic doceo sacris, quem jussa per orbem
Terra colit celebratque polus, manesque tremiscunt.

S. II.

Prima ratio institutionis horarum ex Divo Cypriano. Secunda ex Amalario Fortunato, & Honorio Augustodunensi.

Primam rationem mysticam, ob quam horariae preces sunt institutae, eloquentis- simus Cyprianus^m assignat his verbis: In oratione Cyprianus lib. sive serm. de orat. Dominica præp-
finem.